

Hangon lintuaseman toimintakertomus 1991

Matti Lehti

Vuosi 1991 muistetaan Haliaksella aina tiaisvuotena, sillä syksyn 1991 kaltaista tiaisten vaellusta ei ole asemalla aikaisemmin koettu. Taas tuli todistetuksi Haliaksen erikoisasema vaelluslintujen havainnointi- ja rengastuspaikkana, esimerkiksi kuusitiaisilla ei havaittu muilla lintuasemilla juuri normaalia voimakkaampaa liikehdintää. Vapaasataman kanssa oli saatu sopimusasiat kuntoon, joten havainnointia oli koko kauden. Asemalla oli koko syksyn käytössä mikrotietokone, jolle talletettiin päivittäin rengastukset sekä havaintolomakkeen tiedot. Keväällä oli havainnointia 1.1. - 30.6. yhteensä 85 päivää, sekä syksyllä 1.7. - 24.11. yhteensä 103 päivää. Eri lintulajeja nähtiin vuoden aikana 207.

Keväällä miehittäjinä toimivat:

Jyrki Pynnönen	38 vrk
Pekka Topp	26 vrk
Marika Reinikainen	23 vrk
Aarne Vätulainen	13 vrk
Pekka Hänninen	12 vrk
Petro Pynnönen	11 vrk

Syksyn miehittäjät:

Petro Pynnönen	62 vrk
Ari Vienonen	28 vrk
Matti Lehti	25 vrk
Aarne Vätulainen	21 vrk
Pekka Hänninen	20 vrk
Jarmo Ruoho	17 vrk
Petri Clusius	17 vrk
Hannu Holmström	15 vrk

Tammikuusta heinäkuuhun

Lintuaseman kevätkausi alkoi Uuden vuoden päivänä. Talvi oli leuto, joten merialue oli aivan jäätön. Miehittäjät näkivätkin tuona päivänä aseman lähistöllä kierrelleen pikkukajavan sekä paikallisen merimetson. Vesilintuja oli läpi talven Haliaksen vesillä paljon: 10.2. laskettiin aseman vesialueelta 245 kyhmyjoutsenta, 20 laulujoutsenta, 240 isokoskeloa ja 70 sinisorsaa. Muita mukavia talvehtijahavaintoja oli 28.1. Gåsörsbuktenilla viihtynyt harmaahaikara sekä 10.2. nähty nuori isolokki. Maaliskuussa alkoikin sitten muuttolintuja saapua tasaista tahtia. 16.3. oli aseman alueella tukkakoskelo, kiuruja, peukaloinen, punarinta, peippo ja pari kottaraista. Maaliskuussa havainnointia oli ainoastaan yhdeksänä päivänä. Kevään pisin yhtäjaksoinen havainnointijakso alkoi 5.4. ja loppui 12.5. Aikaisia muuttajia olivat 7.4. tiltalti, 24.4. kalatiira ja 27.4. nähty lapintiira. Kurkien pääjoukot ohittivat Haliaksen 11.-13.4. jolloin havaittiin yhteensä 1329 kurkea, parhaan päivän ollessa 13.4. 797 muuttavaa. Koko kevään aikana havaittiin yhteensä 1762 muuttavaa kurkea. Haahkamäärät olivat taas mahtavia: 11.4. muutti 8616 ja paikallisena oli 3950, sekä 12.4. 1890m ja 5500 paikallista. Muuttavia haahkoja havaittiin kevään aikana yhteensä 24971. 12.4. muutti haahkojen lisäksi 5925 allia, joka olikin kevään paras allisumma. Merimetsoja nähtiin kevään aikana yhteensä 301 muutta-

vaa, parhaan päivän ollessa 12.4., jolloin muutti 52 yksilöä. Kesäkuun alussa rynnistivät kuikat, 1.6. havaittiin 1229 muuttavaa gaviaa, joista 222 määritettiin kuikaksi ja 3.6. muutti 756 gaviaa sp:tä ja 118 kuikkaa.

Kevään harvinaisuuksia edustivat 2-4 harmaasorsaa 26.4. - 5.5. sekä 1/23.6. Kyhmyhaahkoja nähtiin yllättävän paljon; 5 paikallista ja 3 muuttavaa, ensimmäinen 17.3. ja viimeinen niinkin myöhään kuin 20.6. Harmaahaikaroita nähtiin kevään aikana 2 paikallista ja 5 muuttavaa. Keväällä 1991 Suomenlahdella runsaasti nähtyjä riuttatiiroja havaittiin Haliaksella yhteensä kolme: 2.5. 1m, 2.6. 1m sekä 29.6. 2 paikallista. 23.4. pihaverkosta löydyntynyt oudon näköinen sirkku sai rengastajan ja havainnoijan epätietoisuuden valtaan, sillä aseman kirjastosta ei löytynyt kuvausta kyseisestä linnusta. Vasta eläinmuseolle soiton jälkeen lintu pystyttiin määrittämään loistosirkkukoiraaksi (*Emberiza elegans*). On kuitenkin todennäköistä, että lintu on tarhakarkuri. Aseman historian ensimmäinen määritetty nit-tysuohaukka muutti 8.6.

Heinäkuusta marraskuuhun

Hangon lintuaseman toiminta painotui syksyyn, niinkuin aikaisempinakin vuosina. Syksy olikin erittäin mielenkiintoinen, sillä tiaisvaellus oli Haliaksen historian voimakkain. Hömö-, kuusi-, sini- ja pyrstötiaisten sekä rengastus-, että muuttomäärissä saavutettiin uudet lintuaseman ennätykset. Asemalla on normaaleina syksyinä

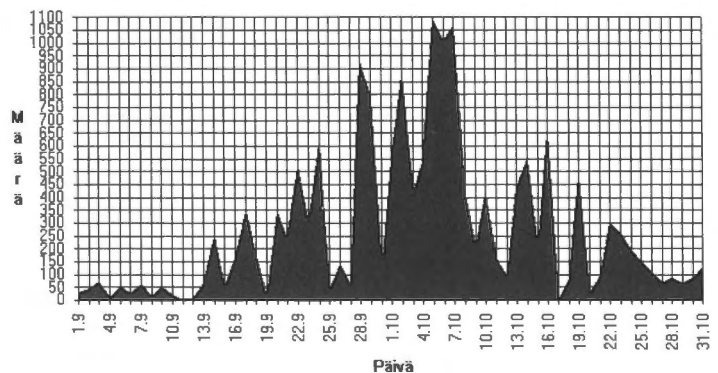
Lapintira saapui Haliakselle jo huhtikuun puolella. © Antero Topp.

käytetty 12 vakioverkkoa, 10 petoverkkoa sekä 5 lisäverkkoa. Syksyllä 1991 jouduttiin toimimaan huomattavasti pienemmällä verkkomäärillä. Täysi verkkomäärä olisi aiheuttanut katastrofin huippupäivinä syys - loka-kuun vaihteessa. Rengastajia asemalla oli melkein koko syksyn vähintään kaksi, parhaina aikoina kolme. Syyskausi alkoi Haliaksella heinäkuussa, jolloin oli muutamia viikonloppukäyntejä. Heinä - elokuun vaihteessa oli jo yli viikon pituinen rengastus- ja havainnointijakso, mutta jatkuva rengastus alkoi 16.8. ja kesti 7.11. saakka, jonka jälkeen oli vielä havainnointia päätettiin 24.11. asti. Mukavin havainto alkusyksyiltä oli 13.7. nähdyt kaksi riuttatira . Kahlaajia ja hyönteissyöjiä oli vähän liikkeellä. Syyskuussa alkoikin sitten tapahtua. Varpushaukkoja nähtiin syksyn aikana yhteensä 3133 muuttavaa, parhaiden päivien ollessa 17.9. 279m, 18.9.

283m ja 6.10. 238m. Renkaan koi-peensa sai näistä 353 yksilöä, joka on aseman uusi ennätys (taitaa olla muuten Suomen ennätyskin). 24.9. muutti

bunkkeria viistäen 19187 vihervarpusta. 19.9. koettiin aseman oloissa epätavallisen voimakas sorsamuutto; haapanoita muutti tuona päivänä

Rengastusten päiväsumat ajalla 1.9.91 - 31.10.91

1866, jousiorsia 377 sekä määrittämättömiä sorsia 286. Kurkia nähtiin 3.10. komeat 1164 muuttavaa (koko syksyn muutosumma oli 1891). Riskilät ovat todella vähentyneet Hangon vesiltä, sillä koko vuoden aikana havaittiin vain 17 riskilää! Kangaskiuruja nähtiin taas ihan mukavasti, syksyn summaksi tuli 98 muuttavaa ja 15 paikallista, paras päivä oli 24.9., jolloin muutti 31 yksilöä. Merikotkia nähdään nykyisin Haliaksella paljon, tämän syksyn summaksi tuli 23 muuttavaa ja 3 paikallista, suurin osa nuoria lintuja. Lokakuun lopussa oli muutamia voimakkaita rastasrynnistyksiä; 21.10. muutti 1371 räkättirastasta, 141 kulorastasta sekä 325 määrittämättöntä iso rastaista. Räkättejä muutti vielä 23.10. 2464 ja samana päivänä vielä lisäksi 725 määrittämättöntä. Syksyllä 1991 havaittiin muutamia mielenkiintoisia myöhästelijöitä. Syksyn ainoa kuhankeittäjä nähtiin 1.10., jolloin muutti nuori lintu. Viimeinen tervapääsky kierteli aseman alueella niinkin myöhään kuin 19.10. Nuori naaras pohjansirkku rengastettiin 7.11. ja mustapäakerku oleskeli vielä 15.11. aseman alueella.

Tiaisia ja muita vaeltajia

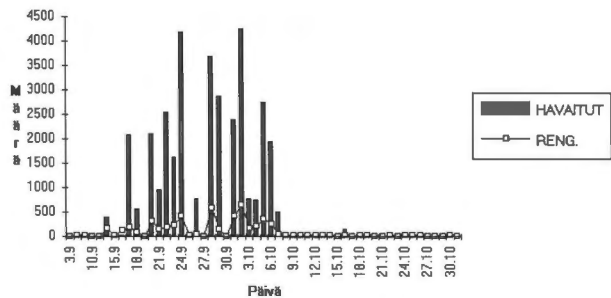
Tiaiset järjestivätkin kunnan yllätyksen rengastajille ja havainnoijille. Syksyn aikana havaittiin yhteensä 84217 muuttavaa tiaista, näistä oli kuusitiaisia 35326, talitiaisia 8378, sinitiaisia 7890, hömötiaisia 6600 ja määrittämättömiä tiaisia 26548. Hömötiaisparvien mukana tuli niemenkärkeen myös yhteensä 17 lapintiaista, joista 10 rengastettiin. Kuusitiaisia lähti vyörymään aseman yli etelään jo syyskuun puolivälissä. 17.9. oli ensimmäinen kova muuttopäivä, jolloin laskettiin 1990 muuttavaa kuusitiaista. Kuusitiaisten muuton huippu ajoittui syys - lokakuun vaihteeseen. 24.9. muutti 4170, 28.9. 3574. Kuusitiaisten vaellus hiipui jo lokakuun alussa; 7.10. jälkeen havaittiin yhteensä vain 1148 "hunnia". Sinitiaisten huippupäivät olivat 5.10., jolloin muutti

1062 määritettyä, 7.10. 933m sekä 13.10. 909m. Hömötiasten muuton huippu sattui samoille päiville kuin sinitiaisten eli 5.10. 915m ja 7.10. 962m. Talitiaisia nähtiin enimmillään 3200 muuttavaa 5.10. ja 6.10. laskettiin 1079m. 5.10. ja 6.10. olivat todella säpinäpäiviä sekä verkoilla että bunkkerilla, sillä 5.10. laskettiin muuttaneen yhteensä 16272 tiaista ja 6.10. 10854. Tiaiset tulevat yleensä matalalla puiden latvoja hipoen niemen kärkeen, josta ne sitten nousevat ylös ja jatkavat merelle (paitsi hömötiaiset, joilta rohkeus loppuu merenselän ilmaantuessa nokan eteen). Haliaksella lintuverkot on sijoitettu siten, että vaeltavia tiaisia saadaan pyydytyksi suuria määriä. Syksyllä 1991 oli rengastajilla runsaasti töitä aamuvarhaisesta iltapäivään, 28.9. -16.10. oli päivittäisten rengastusten keskiarvo 550. Eri tiaislajeilla on selvästi erilaiset vuorokausirytmit, sillä heti aamuhämärissä lähtevät liikkeelle tali-

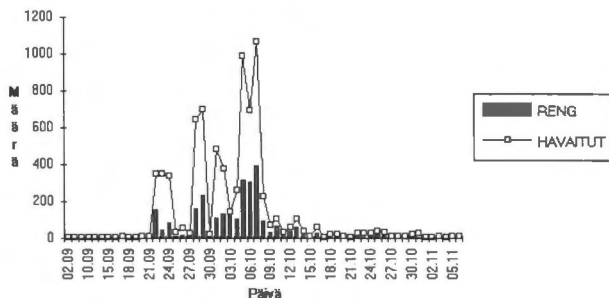
sinitiaiset, seuraavaksi tulevat kuusitiaiset ja viimeiseksi hömötiaiset hie-man ennen keskipäivää. Kovina tiaispäivinä muuttoliikkeitä lakkasi jo noin kahden-kolmen, aikoihin. Rengaslöytöjen perusteella sekä kuusitiaiset suunnistivat suoraan etelään, sillä virolaisilta lintuasemilta on tullut monia löytöjä. Hankoniemelle linnut tulivat eripuolilta Suomea, kaukaisimmat Oulun seudulta asti. Tiaiset saivat aikaan sen, että kolmen peräkkäisen päivän rengastussumma nousi yli tuhannen, 5.10. oli rengastuksia 1090, 6.10. 1009 ja 7.10. 1066. Huippupäivän 5.10. rengastuslajisto oli seuraava:

ACC GEN	1	AEG CAU	84
GAR GLA	1	PAR MON	312
TUR ILLI	1	PAR CIN	1
ERI RUB	4	PAR ATE	343
TRO TRO	1	PAR MAJ	200
REG REG	28	PAR CAE	108
CER FAM	6	YHT.	1090

Havaitut ja rengastetut kuusitiaiset haliaksella
3.9 - 31.10.1991

Havaitut ja rengastetut hömötiaiset haliaksella
1.9 - 7.11.1991

Pyrstötiaisilla oli myös voimakas vaellus. Aseman pusikoissa pyöri syksyn aikana yhteensä 3209 muuttavaa ja 1148 paikallista "siittiötä". Ensimmäiset nähtiin 29.9., jolloin 11 linnun parvi kävi kärjessä kääntymässä. Huippupäivänä 16.10. laskettiin 615 muuttavaa ja 200 paikallista lintua. Syksyn aikana rengastettiin 2017 pyrstötiaista. Pöllöillä oli taas hiljainen vuosi; helmipöllöjä havaittiin yhteensä 27, sarvipöllöjä 43, varpuspöllöjä 1 ja lehtopöllöjä 2. Käpytikkoja oli vähän liikkeellä: syksyn aikana ainoastaan hieman yli 50. Pikkutikat olivat aivan kateissa; ainoastaan kaksi havaittua. Harnaapäätikkoja nähtiin monen vuoden tauon jälkeen: 16.10. yksi paikallinen ja 25.10. yksi paikallinen sekä yksi muuttava. 19.10. kierteli aseman alueella pohjantikka, joka olikin kauden ainoa havainto lajista. Tilhet lähtivät hyvästä pihlajanmarjovuodesta johtuen myöhään liikkeelle. Ensimmäinen havaittiin 19.10. ja huippu sattui aivan miehityskauden loppuun; 16.11. muutti 965 ja 17.11. 2173 tilheä.

Harvinaisuuksia

23.9. nähtiin syksyn ainoa heinäkurppa .16.11 havaittiin isolokki. Muuttohaukka juhlisti stajareiden päivän kahdesti: 28.9. ja 4.10. Gäsörsudenilla palloili 29.9. - 3.10. nuori isokirvinen, joka pyydystettiin ja rengastettiin. Idän vihreitä eli kirjosiipi-uunilintuja tavattiin kaksi: 29.9. ja 2.10., kummatkin löydettiin verkosta ja rengastettiin.

Kiitokset

Suomen kulttuurirahaston apurahan turvin pystyttiin maksamaan päivärahaa rengastajille ja havainnoijille. Hangon lintuasema kiittää kaikkia vuoden 1991 aikana asemalla työskennelleitä rengastajia ja havainnoijia. Kiitokset myös kaikille muille aseman toimintaa tukeneille. Toivottavasti saamme jatkaa toimintaa yhtä

hyvissä merkeissä tulevaisuudessa-

kin.
Tue Hangon lintuaseman toimintaa. Maksa asemamaksu (30 mk) tai tee lahjoitus aseman pankkitilille KOP Helsinki - Eira 101440 - 11902.

Hangon lintuasemalla rengastetut linnut vuonna 1991

LAJI	Kevät	Syksy	Yht.
ACC GEN		25	25
ACC NIS	2	353	355
BUT BUT		1	1
CIR CYA		1	1
FAL COL		1	1
FAL TIN		1	1
TET RIX		2	2
HAE OST	39	5	44
VAN VAN		1	1
PLU SQU	1		1
PLU APR		1	1
CHA HIA	1	2	3
TRI TOT	11		11
TRI NEB		5	5
TRI GLA		21	21
ACT HYP	3	1	4
ARE INT	2	1	3
SCO RUS	4	2	6
CAL ALP		18	18
PHI PUG		8	8
LAR CAN	5		5
LAR MAR	1		1
COL OEN		1	1
COL PAL	2	4	6
CUC CAN	1	3	4
GLA PAS		1	1
ASI OTU	1	44	45
ASI FLA		2	2
AEG FUN		30	30
APU APU	7		7
CAP EUR		1	1
JYN TOR	1	2	3
PIC CAN		1	1
DRY MAR		10	10
DEN MAJ	1	2	3
DEN MIN		1	1
ALA ARV		1	1
HIR RUS	1	7	8
DEL URB	1		1
NUC CAR		15	15
GAR GLA		9	9
PAR MAJ	27	1343	1370
PAR CAE	11	1949	1960
PAR ATE		4860	4860
PAR CRI	13	1	14
PAR CIN		10	10
PAR MON	1	2688	2689

AEG CAU		2017	2017
CER FAM	4	165	169
TRO TRO	1	65	66
ERI RUB	86	406	492
LUS LUS	11	5	16
LUS SVE	1	1	2
PHO PHO	11	26	37
SAX RUB		5	5
OEN OEN	2	2	4
TUR MER	17	18	35
TUR PIL	17	17	34
TUR ILI	7	14	21
TUR PHI	9	25	34
TUR VIS	1	2	3
LOC NAE		1	1
ACR SCI	1	2	3
ACR RSI	1		1
ACR SCH	3	21	24
HIP ICT	12	4	16
SYL ATR	9	40	49
SYL NIS			2
SYL BOR	25	78	103
SYL COM	45	10	55
SYL CUR	56	64	120
PHY LUS	305	342	647
PHY COL	19	45	64
PHY SIB	2	5	7
PHY DES	1		1
PHY INO		2	2
REG REG	29	1375	1404
MUS STR	16	36	52
FIC HYP	11	31	42
FIC PAR	3	5	8
PRU MOD	6	76	82
ANT PRA		15	15
ANT NOV		1	1
ANT TRI	5	27	32
MOT ALB	10	2	12
LAN EXC		1	1
LAN COL	7	4	11
STU VUL	6		6
COC COC	1		1
CAR CHL	21	299	320
CAR CAR		2	2
CAR SPI	320	101	421
CAR CAN	1		1
CAR MEA	2	16	18
PYR PYR	3	122	125
CAR ERY	9	1	10
LOX CUR	3		3
FRI COE	98	152	250
FRI MON	2	28	30
EMB CIT	9	3	12
EMB RUS		1	1
EMB SCH	9	17	26
EMB ELE	1		1
YHT:	1356	17131	18487
Lajeja:	103		